

Голас Радзімы

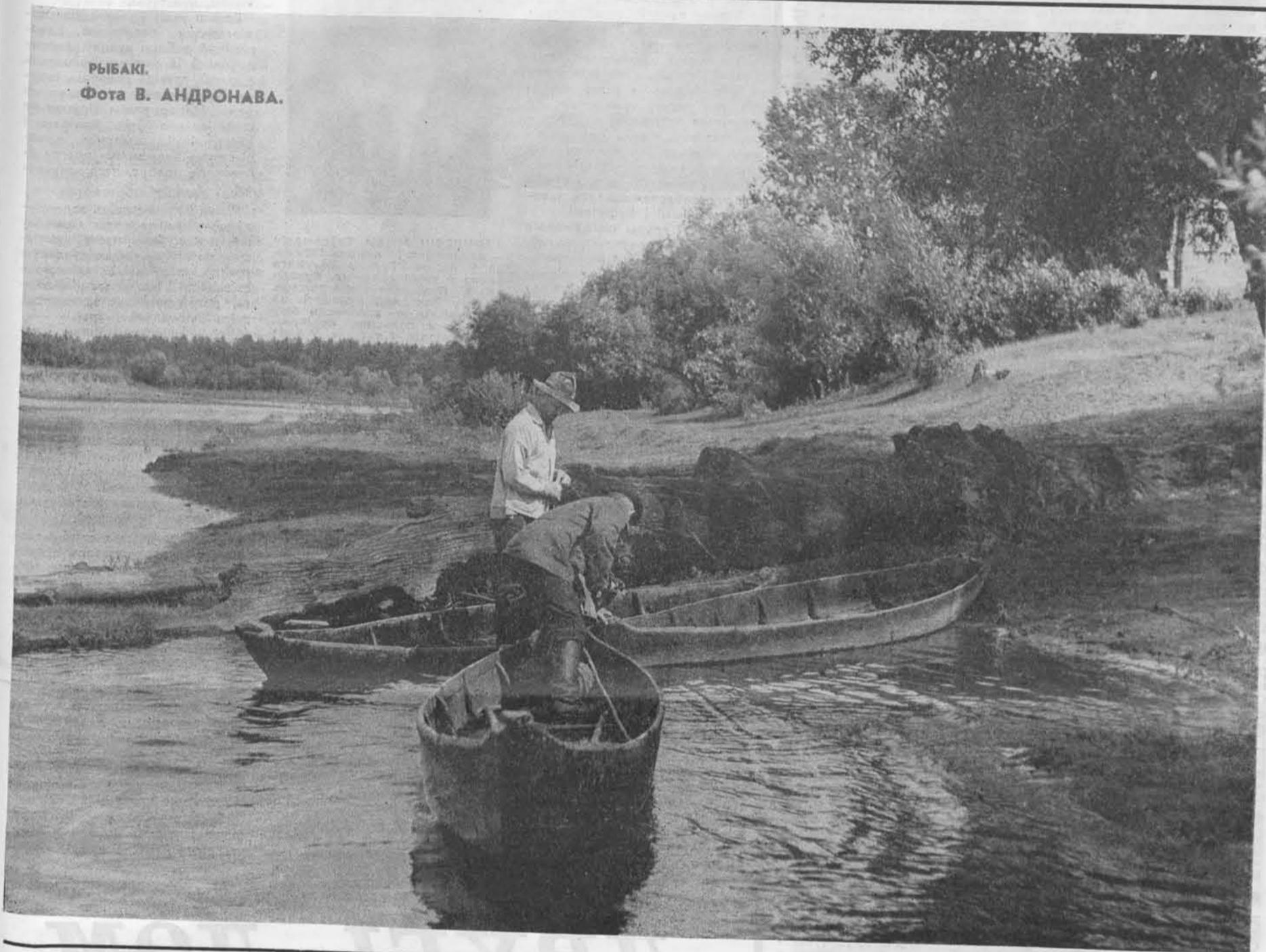
№ 43 (1458)
28 кастрычніка 1976 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Цана 2 кап.
Год выдання 21-ы

РЫБАКІ.

Фота В. АНДРОНАВА.

«ПЯЦЁРКУ» СТАВІЦЬ ЖЫЦЦЁ

Штогод жнівень і верасень — самыя гарачыя месяцы. Пачынаецца новы навучальны год, яго клопаты і турботы закрапаюць дзяцей, настаўнікаў, бацькоў. Школа як бы ўзнімаецца яшчэ на адну прыступку ў сваім удасканаленні. Вырашаны актуальныя праблемы ўчарашняга дня, узніклі новыя. Як растуць і мяняюцца дзеці, пераходзячы з класа ў клас, так больш сур'ёзнымі становяцца пытанні, што вырашае савецкая школа — выхавальца актыўных членаў грамадства будучага.

Значныя поспехі, дасягнутыя ў сістэме асветы рэспублікі за апошнія гады, былі б немагчымымі без той базы, якая створа

рана за гады Савецкай улады і, у прыватнасці, у дзевятай пяцігоддзі.

У дарэвалюцыйнай Расіі тры чвэрці насельніцтва было непісьменным. На тэрыторыі Беларусі напярэдадні першай сусветнай вайны было ўсяго 178 сярэдніх і няпоўных сярэдніх навучальных устаноў, 80 працэнтаў насельніцтва было непісьменным.

У канцы XIX стагоддзя педагог Странналюбскі, выступаючы на пасяджэнні камітэта пісьменнасці пры «Імператарскім вольным эканамічным таварыстве», заявіў, што ўсеагульнае даступнае навучанне ў Расіі стане рэальным фактам толькі праз 250 гадоў.

Міхаіл МІНКЕВІЧ,
міністр асветы БССР

Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя перагледзела гэтыя прагнозы. У гістарычна кароткі тэрмін у нашай краіне ліквідавана непісьменнасць насельніцтва, створана шырокая сетка школ, сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устаноў. Цяпер толькі ў Беларускай ССР працуе амаль 8 тысяч агульнаадукацыйных школ, у якіх вучыцца 1 мільён 510 тысяч вучняў.

Росквіт сацыялістычнай культуры, навукі і асветы ў аднолькавай меры характэрны для ўсіх брацкіх рэспублік нашай краіны, для ўсіх яе шматлікіх

нацыянальнасцей і народнасцей, і гэта мы расцэньваем як найвялікшую перамогу ленінскай нацыянальнай палітыкі.

У Беларускай ССР за гады дзевятай пяцігодкі сярэдняю адукацыю атрымалі 780,7 тысяч чалавек. Вырашана галоўная задача пяцігодкі — у асноўным завершаны пераход да ўсеагульнай сярэдняй адукацыі. Сёння мы можам канстатаваць, што маладое пакаленне Краіны Саветаў — самае адукаванае ў свеце.

Безумоўна, такая з'ява нас радуе. Але мы бачым, што яшчэ многае можна палепшыць. Праблемы якасці стануць вядучымі ў рабоце школы на бліжэйшае пяцігоддзе.

Першае імкненне пры такой гаворцы бывае аднолькавае — урок, пазакласная работа. Вось, маўляў, дзе рэзервы. Але пачынаць трэба крыху раней — з дарогі, харчавання, жылля. У гарадах прасцей — тут школ многа, а ў сельскай мясцовасці дзеці з некалькіх вёсак вучацца ў адной. Дык вось гэтыя хлопчыкі і дзяўчынкі не «мераюць» цяпер кіламетры ў непагадзь. Кожны шафёр маршрутнага аўтобуса абавязаны забраць школьнікаў на прыпынку, хаця праезд у час навучальнага года для іх бясплатны. А многія калгасы і саўгасы набываюць уласны

[Заканчэнне на 2—3-й стар.]

ІНТЭРНAT — ГЭТА ЗРУЧНА

«Другі дом»

стар. 2 — 3

ПРЫЗНАННЕ АГЕНТА НТС

«Я осознал свон заблуждэння»

стар. 4 — 5

КЛЮЧ ДА РАЗГАДКІ ГІСТАРЫЧНЫХ ТАЯМНІЦ

«Панарама славянскіх моў»

стар. 6

«ПЯЦЁРКУ» СТАВІЦЬ ЖЫЦЦЁ

[Заканчэнне. Пачатак
на 1-й стар.]

транспорт для гэтых мэт. Так, толькі за апошнія два гады ўрад рэспублікі выдзеліў 560 аўтобусаў для школьнікаў.

З ліку вучняў, якія жывуць на адлегласці ад школы больш як 3 кіламетры, 53,3 тысячы забяспечаны школьнымі інтэрнатамі, прычым 25 працэнтаў з іх поўнаасцю, а астатнія — на 50 працэнтаў вызвалены ад платы за трохразовае гарачае харчаванне. Сетка прышкольных інтэрнатаў значна расшырыцца ў гады дзесятай пяцігодкі. І ўжо сёлета мы ставім задачу забяспечыць усе школы сталовымі і буфетамі.

Школы і групы падоўжанага дня ўзніклі параўнаўча нядаўна, але адразу набылі папулярнасць. Больш спакойна бацькам на рабоце — дзіця пад наглядом выхавальніцы паабедзе і зробіць урокі. Цікавай малым — яны праводзяць вольны час у гульнях з равеснікамі, іх водзяць у кіно і на экскурсіі. На пачатак дзесятай пяцігодкі ў школах і групах падоўжанага дня было 228,6 тысячы вучняў 1—8 класаў, а к 1980 году іх стане 265 тысяч.

На ўсіх этапах развіцця сістэмы народнай адукацыі першаступенная ўвага ўдзялялася ўмацаванню вучэбна-матэрыяльнай базы школы. У дзесятай пяцігодцы намячаецца ўзвесці новых школьных будынкаў на 232 тысячы вучнёўскіх месц, плануецца паставіць школам тэхнічных сродкаў, наглядных дапаможнікаў, мэблі на суму 58 мільёнаў рублёў. Трэба адзначыць, што ўжо цяпер звыш 90 працэнтаў школ поўнаасцю забяспечаны сучаснымі аўдыявізуальнымі сродкамі.

Павышаная ўвага — вясковым дзецям. За пяць гадоў плануецца пабудаваць школ у сельскай мясцовасці толькі за кошт дзяржаўных капіталаўкладанняў на 157 900 вучнёўскіх месц. Звыш 90 працэнтаў выпускнікоў педагагічных інстытутаў і вучылішчаў будуць працаваць тут. Дарэчы, сельскія настаўнікі маюць у нас пэўныя прыві-

МІНКЕВІЧ Міхаіл Гаўрылавіч — нарадзіўся 15 лютага 1919 года ў вёсцы Гулічы Слуцкага раёна ў сям'і селяніна. Вучыўся ў Віленскім універсітэце. Жыў у Заходняй Беларусі. За рэвалюцыйную дзейнасць быў зняволены польскімі буржуазнымі ўладамі ў турмах. У 1939—1941 гадах займаўся педагагічнай работай у Баранавіцкай вобласці. У час Вялікай Айчыннай вайны служыў у Чырвонай Арміі. Затым быў на партыйнай, савецкай і педагагічнай рабоце. У 1952 годзе скончыў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт.

Міністрам асветы БССР Міхаіл Мінкевіч прызначаны ў 1968 годзе. Ён з'яўляецца членам ЦК КПБ, дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР. Мае ўрадавыя ўзнагароды. Неаднаразова быў за мяжой — у сацыялістычных краінах і ЗША, Фінляндыі, Нарвегіі, дзе знаёміўся з пастаноўкай адукацыі, расказваў пра поспехі савецкай школы.

леі. Ім бясплатна прадастаўляюцца кватэры, паліва, на льготных умовах прадаюцца прадукты харчавання. У дзесятай пяцігодцы прадугледжваецца забяспечыць практычна ўсіх сельскіх настаўнікаў зручнымі, сучаснымі кватэрамі.

Арганізацыя шэфства над сельскімі васьмігадовымі і пачатковымі школамі, эфектыўная метадычная дапамога іх настаўнікам, укараненне перадавога педагагічнага вопыту памогуць сцерці грань паміж школамі горада і вёскі.

За гады дзевятай пяцігодкі распрацаваны і ўведзены ў агульнаадукацыйных школах новыя праграмы і падручнікі, у якіх знайшлі адлюстраванне сучасныя дасягненні навукі, тэхнікі, культуры.

Больш увагі ўдзяляецца развіваючаму навучанню, самастойнай рабоце вучняў, выпрацоўцы ў іх умення працаваць з кнігай, ставіць доследы, творча выкарыстоўваць атрыманыя веды. Цяпер узяты кірунак на стабілізацыю ўсіх праграм і падручнікаў, шырокае выкарыстанне элементаў праграмавання, праблемнага навучання.

Наша школа ставіць задачу — даць трывалыя веды кожнаму школьніку. Таму настаўнікі пастаянна вядуць індывідуальную работу з вучнямі, улічваюць схільнасці і магчымасці кожнага, развіваюць іх здольнасці, фарміруюць характары.

Усё шырэй укараняецца камп'ютэрызацыя навучання, якая забяспечвае эфектыўнае, з пункту гледжання навуковай арганізацыі працы, комплекснае, рацыянальнае выкарыстанне вучэбнага абсталявання, школьных памяшканняў. Ужо цяпер большасць сярэдніх школ маюць усе неабходныя вучэбныя кабінеты. У бліжэйшыя 2—3 гады яны будуць абсталяваны ў кожнай.

Наша грамадства ставіць сваёй мэтай падрыхтаваць адукаваных, высокамаральных, фізічна здаровых людзей, гэта значыць забяспечыць выхаванне ўсебакова развітай асобы. Ідэйна-палітычнае, маральнае, эстэтычнае, інтэрнацыянальнае і патрыятычнае выхаванне вучняў, фарміраванне іх светапогляду — галоўная задача школы. Удасканалваючы гэтыя ўзаемазвязаныя, дапаўняючы адзін аднаго напрамкі вучэбна-выхаваўчага працэсу, у бягучым пяцігоддзі мы надаем велізарнае значэнне працоўнаму выхаванню школьнікаў.

Будуць шырока выкарыстоўвацца міжшкольныя вучэбна-вытворчыя камбінацыі, якія ажыц-

спосаб жыцця-савецкі

ДРУГІ ДОМ

Штогод на прадпрыемствы краіны прыходзяць мільёны юнакоў і дзяўчат. Для многіх з іх пачатак працоўнай дзейнасці звязаны з перамай месца жыхарства. Але пытанне, дзе жыць, перад імі не паўстае: разам з пропускам на завод яны атрымліваюць і накіраванне ў інтэрнат. Ад звычайнага жыллага дома ён адрозніваецца шэрагам асаблівасцей. Яны абумоўлены ўзростам, сямейным становішчам яго насельнікаў.

Аб жыцці маладых рабочых у адным з інтэрнатаў Магілёўскага камбіната сінтэтычнага валакна расказвае наш карэспандэнт Валянцін РЫБЦКІ.

Толькі што закончылася змена. Ад праходнай да прыпынку тралейбуса цячэ жывы патак. У ім прыкметна выдзяляюцца людзі сталага ўзросту. Гэта і не дзіўна. На «Лаўсане», як скарочана называюць магілёўскае камбінат, працуе ў асноўным моладзь да 26 гадоў.

— Валя, ты зараз куды? — даганяе сяброўчына пытанне дзяўчыну ў яркай квяцістай хустцы.

— Дадому.

— Пачакай, пойдзем разам!

Я далучаюся да дзяўчат. Мяне цікавіць, дзе яны жывуць.

— У інтэрнаце, — у адзін голас адказваюць мае новыя знаёмыя, аператары кручэння і выцяжкі Валя Веліканова і Люда Глінкіна. — Заходзьце ў госці, будзем рады!

Некалькі хвілін язды на тралейбусе, і мы на месцы.

— А вось наш дом, — паказала Валя на прыгожы будынак.

Прадпрыемства мае сем мужчынскіх і жаночых інтэрнатаў. Гэта пяці- і дзевяціпавярховыя дамы. Яны знаходзяцца побач і разам з магазінамі, сталовай, камбінатам бытавога абслугоўвання, поштай, аптэкай, школай рабочай моладзі, танцавальнай і спар-

тыўнай пляцоўкамі складаюць цэлы гарадок. Яго насельніцтва — 4 600 чалавек.

Інтэрнат пачынаецца светлым прасторным вестыбюлем. Мяккія зручныя крэслы, столікі для часопісаў, некалькі тлумо, мноства вазонаў — прыемнае месца для адпачынку.

Мы заходзім у кватэру дзяўчат. Яна складаецца з прыхожай, санвузла, ваннай і двух асобных пакояў. У адным з іх жывуць Валя і Люда, у другім яшчэ тры дзяўчыны.

Валя і Люда — сяброўкі. У іх шмат падобнага і ў біяграфіях, і ў густах. Абедзве з вёскі, равесніцы, закончылі сярэдняе школу, потым вучылішча, маюць аднолькавыя спецыяльнасці, любяць чытаць кнігі.

Добра гэта ці не, што ў адным пакоі жыве некалькі чалавек? Назіранні паказваюць — добра.

У маладых людзей фарміруюцца такія каштоўныя рысы характару, як акуратнасць, адказнасць перад таварышам, узаемавыручка, калектывізм. І на іх аснове паміж суседзямі нярэдка нараджаецца сапраўдная дружба, якая не праходзіць з гадамі.

— Калі ў мяне часам здараюцца цяжкасці, непрыемнасці, — гаворыць Люда, — я хутчэй еду дадому: тут дзяўчаты, а яны заўсёды дапамогуць і не дадуць доўга сумаваць.

Пакуль гаспадыні завіхаюцца на кухню, я разглядаю пакой. Ён поўны святла. Сонечныя прамені падаюць на паліраваную паверхню шафы, зіхацяць у шкле серванта, золатам гараць у букеце асенніх лісцяў, адбіваюцца ад люстэрка і зайчыкам скачучы на экране тэлевізара.

Мэблю, а таксама пасцельныя рэчы, абрус, дыванкі, парцэлеры, розныя бытавыя прыборы дзяўчаты атрымалі пры ўсяленні. А за карыстанне імі і пражыванне ў інтэрнаце яны плацяць па тры рублі ў месяц, што складае ў сярэднім пяцідзiesiąтую частку іх бюджэту. Прадпрыемству вядома.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ

ПУЦІНА У РАЗГАРЫ

Багаты «ўраджай» рыбы на рыбакамбінаце «Любань». Тут з кожнага гектара адлоўваюць амаль 17 цэнтнераў карпа.

У Мінск пастаўлена ўжо 2,4 тысячы цэнтнераў рыбы, а ўсяго яе адлоўлена каля васьмі тысяч цэнтнераў.

Амаль 15 цэнтнераў карпа з гектара «збіраюць» на рыбакамбінаце «Белае». Гэта гаспадарка, а таксама «Чырвоная Слабада», «Волма» і іншыя адгружаюць прадукцыю ў гарады рэспублікі, у Маскву, Ленінград.

ЗЯЛЕНЫ УБОР ГАРАДОУ І ВЕСАК

Пачалася асенняя пасадка дрэў. Населеныя пункты ўпрыгожваюцца маладымі каштанамі, ліпамі, клёнамі. У азеленыя актыўна ўдзяляюць домакіраўніцтва, члены Таварыства аховы прыроды.

У першым годзе пяцігодкі ў рэспубліцы значна павялічаюцца зялёныя масівы гарадоў і вёсак. Ужо закладзена сто паркаў, 359 сквераў, каля 75 кіламетраў алей. Пасаджаны дрэўцы на цэнтральных сядзібах калгасаў, каля школ, дамоў культуры.

ЛЯ ВОЗЕРА

У адным з маляўнічых куткоў Віцебшчыны на беразе возера Суя па ініцыятыве прафсаюзнага камітэта Полацкага завода шкловакна пабудавана дзесяць домкаў легняга тыпу. У іх абсталяваны кухні, дзе ўстанавлены газавыя пліты, халадзільнікі. Для адпачываючых пабудаваны саларый з пакоем для гульні, бібліятэка.

Адміністрацыя і завод-

скі камітэт прафсаюза прынялі рашэнне ўзвесці тут і стацыянарны будынак, у якім рабочыя завода будуць адпачываць са сваімі сем'ямі і зімой.

РУКАМІ УМЕЛЬЦАУ

Пастаянны творчы пошук вызначае работу калектыву Мінскага камвольнага камбіната. Наватары прадпрыемства ўпершыню ў краіне распрацавалі і ўкаранілі ў вытворчасць спецыяльны накіпцель стужачнага матэрыялу. Гэта дало магчымасць злучыць часальныя і стужачныя машыны, прадоўжыць паточную лінію прыгатавання стужкі. Эканамічны эффект навінкі складае 51 тысяч рублёў у год.

ПАЎПУДА БУЛЬБЫ З КОРАНЯ

Земляробы калгаса імя ХХІІ з'езда КПСС Гомельскага раёна мінулай восенню ў час уборкі бульбы сорту «старт» беларускай селекцыі выкапалі надзвычай вялікі клубень — ён важыў адзін кілаграм пяцьсот трыццаць грамаў!

Гіганцкую бульбінку захавалі да наступнай вясны і пасадзілі ў полі. Лунку памецілі. І вось прыйшоў час уборкі. Выкапаны куст зноў здзівіў. Калгаснікі налічылі на ім 45 клубняў: 38 буйных і 7 дробных. Адзін з іх пацягнуў 750 грамаў, а агульная вага складала амаль паўпуда — 7,8 кілаграма. У пераліку на гектар пры сярэднім гушчынні пасадкаў 55 тысяч кустоў атрымліваецца ашаламляючы ўраджай — 4 290 цэнтнераў.

Калгасныя прыродазнаўцы вырашылі працягнуць эксперымент і клубні з куста-волата пасадзіць зноў будучай вясной.

Гандлёвы комплекс «Вільнюс» — адзін з буйнейшых і самы малады ў Мінску. Першых наведвальнікаў ён прыняў у мінулым годзе. Але яго прамаварны магазін, кнігарня, гаспадарка, сталовая і кафэ, размешчаныя пад адным дахам, добра вядомы мінчанам і гасцям сталіцы. Толькі ў прамаварным магазіне ў пачатку года звыш плана прададзена тавараў на суму 111 тысяч рублёў. Штодзённа каля 8 тысяч пакупнікоў абслугоўвае гаспадарка. Вялікі асартымент грамадска-палітычнай і мастацкай літаратуры прапануе кнігарня. Тут можна атрымаць кваліфікаваную кансультацыю аб паступаючых у продаж кніжных навінках. Да паслуг насельніцтва сталовая і кафэ. У іх залах мінчане часта праводзяць дні нараджэння, вяселлі і іншыя сямейныя ўрачыстасці.

НА ЗДЫМКУ: гандлёвы комплекс «Вільнюс».
Фота Ч. МЕЗІНА.

ПРАКТЮЮЦА САЎГАСЫ

Новы саўгас «Беларускі» будзе пабудаваны ў Пыталаўскім раёне на Пскоўшчыне па праекце, распрацаванаму інстытутам «Белгіправадгас». Спецыяльная механізаваная калона, створаная Міністэрствам меліярацыі і воднай гаспадаркі БССР, пачала там асушэнне забалочанага масіву плошчай больш як сем тысяч гектараў.

Гэта гаспадарка будзе спецыялізавацца на вытворчасці насення і штогадовым вырошчванні трох тысяч племянных цёлак для абнаўлення статку. Прадугледжана стварыць вадасховішча і ўвесці арашэнне на 1 100 гектарах. У ногвы добраўпарадкаваны пасёлка на паўтары тысячы чалавек пераедуць і жыхары 300 цяперашніх хутароў.

Мінскімі спецыялістамі складзены таксама праект саўгаса «Ташкенці», які пабудуюць узбекскія меліяратары на адваляваных у балот землях Ноўгарадскай вобласці. У гэтай гаспадарцы малочна-агародніннага напрамку 11 гектараў зоймуць цяпліцы. Ноўгарадцы штогод змогуць атрымліваць з гаспадаркі больш як 26 тысяч тон агародніны, звыш дзвюх тысяч тон ранняй бульбы і пяць з палавінай тысяч тон малака.

Жыхароў Цюмені і нафтавікоў гэтай вобласці пачне забяспечваць агароднінна-малочны саўгас «Яварскі», праект якога цяпер таксама распрацоўваюць мінчане. У гэтай гаспадарцы Сібіры павінна быць пазатпапа меліяравана больш як чатыры тысячы гектараў балот. Буйной падмогай для арашэння ў летні час стане вадасховішча плошчай 650 гектараў.

ПЛЕШЧУЦА ХВАЛІ ЛУКОМЛЬСКАГА ВОЗЕРА

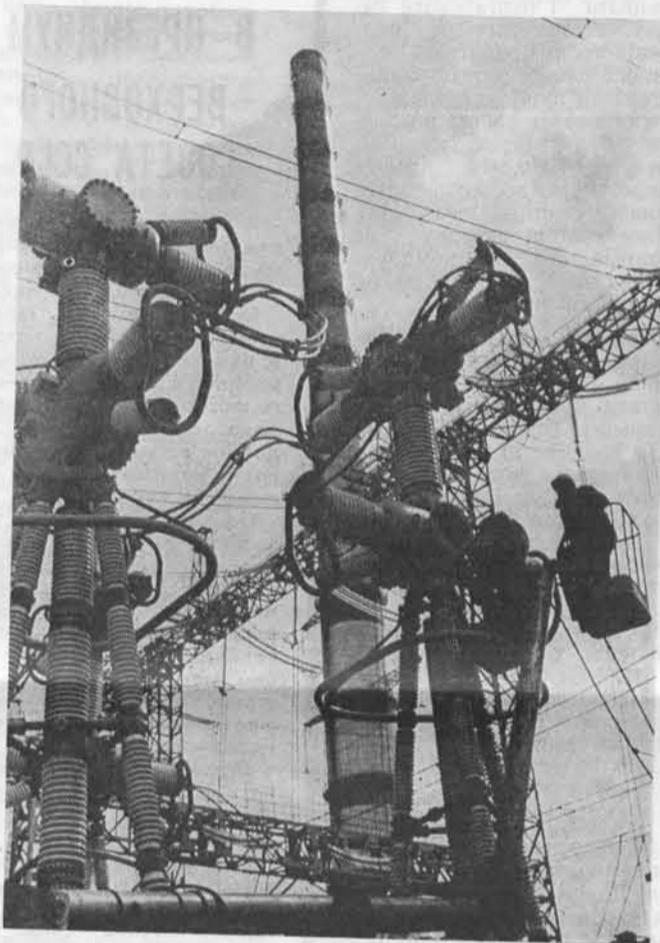
цяўляюць прафесійную арыентацыю і шматпрофільную падрыхтоўку вучняў. Гэтыя камбінацы ствараюцца з дапамогай шэфства прадпрыемстваў, гаспадарак, утрымліваюцца за кошт дзяржаўных сродкаў і сродкаў шэфства і даюць магчымасць праводзіць працоўнае навучанне па розных спецыяльнасцях. Такія камбінацы ў рэспубліцы да канца дзесятай пяцігодкі мяркуюцца мець 260, у тым ліку 200 у сельскай мясцовасці. Гэта дасць магчымасць ахапіць вытворчым навучаннем практычна ўсіх вучняў старэйшых класаў.

Рашэнне пра ўсеагульную сярэдняю адукацыю прынята зусім нядаўна, у мінулай пяцігодцы. Таму, зразумела, ёсць шмат людзей не школьнага ўзросту, якіх гэтак рашэнне таксама датычыцца. Яны атрымаюць веды ў вясэрні ці завочных школах.

Трэба падкрэсліць, што ў той час, калі ЮНЕСКО толькі распацоўвае рэкамендацыі адносна развіцця сістэмы адукацыі для дарослых, у нашай рэспубліцы, як і па ўсёй краіне, склалася стройная сістэма навучання працуючай моладзі. У дзевятай пяцігодцы праз яе ў Беларускай ССР атрымалі сярэдняю адукацыю 138,4 тысяч маладых людзей. У дзесятай пяцігодцы ў вясэрні (завочных) школах штогод будзе навучацца звыш 130 тысяч чалавек. Гэтым вучням прадастаўляецца нямала льгот і прывілей. Напрыклад, на перыяд сесій ці выпускных экзаменаў яны атрымліваюць аплачваемы адпачынак, ім у першую чаргу прадастаўляюцца пуцёўкі ў санаторыі, дамы адпачынку, паляпшаюцца жыллёвыя ўмовы.

Больш за 130 тысяч настаўнікаў і выхаватэляў у рэспубліцы жывуць клопатамі і турботамі падростаючага пакалення. Яны вучаць малых чытаць першыя словы — «маці» і «Радзіма», знаёмяць іх з гісторыяй імкнення людзей да свабоды і шчасця, раскрываюць таямніцы Сусвету і чалавечай душы.

Школа не толькі дае хлопчыкам і дзяўчынкам веды, зазначаю, грунтоўныя і значныя па аб'ёму. Яна выходзіць працавітых, дапытлівых і шчырых людзей, якія бяруць на сябе клопаты грамадства і дастойна працягваюць справу бацькоў. І менавіта стваральная праца, сацыяльная актыўнасць выпускнікоў паказваюць: школа справілася са сваёй задачай на «выдатна».

Калі чуеш назву Нова-Лукомль, адразу напрашваецца прыдатак — горад энергетыкаў. І не выпадкова. Нова-Лукомль з'явіўся на карце Беларусі дзякуючы будаўніцтву буйнейшай у рэспубліцы Лукомльскай ДРЭС. Тут зараз працуе большая частка яго насельніцтва. Лукомльская ДРЭС — перадавое прадпрыемства Міністэрства энергетыкі СССР. Яна аснашчана васьцю энергаблокамі магутнасцю па 300 мегават кожным, сучаснай электронна-вылічальнай і кіруючай тэхнікай. Першую электраэнергію станцыя дала ў 1969 го-

дзе. Зараз ДРЭС працуе на поўную магутнасць. Яна забяспечвае электраэнергіяй буйныя прамысловыя цэнтры — Віцебск, Гомель, Магілёў.

НА ЗДЫМКАХ: ля шчыта кіравання першым і другім энергаблокамі электрастанцыі; супрацоўнікі лабараторыі прамысловай санітарыі і гігіены працы Лукомльскай ДРЭС А. МАКАРЭВІЧ і В. КІШКУН вядуць назіранне за саставам паветра ў прамысловай зоне; рамонт паветраных выключальнікаў; адзін з кварталаў горада.

усё гэта абыходзіцца значна даражэй.

Кава гатова. Мы сядзем за стол. Сяброўкі раскажваюць аб рабоце, жыцці ў інтэрнаце.

— А вы любіце скрыпнічную музыку? — нечакана пытаецца ў мяне Люда.

— Так!

— Тады запрашаем вас на вечар. У нас у актавай зале выступае сёння Аляксандр Крамараў, лаўрэат Міжнароднага конкурсу імя Паганіні ў Генуі.

Я дзякую за запрашэнне і на нейкі час пакідаю дзяўчат: ім трэба спусціцца на першы паверх у цырульню, а мне сустрэцца з выхавателем інтэрната.

Валя і Люда раскажвалі, што выхаватэль Аляксей Мірошкін — чулы і справядлівы чалавек. Ён педагог па адукацыі, любіць сваю работу і аддае ёй шмат часу.

Дзяўчаты ідуць да выхаватэля як да старэйшага таварыша — са скаргамі, просьбамі, прапановамі, за парадамі. Высокі аўтарытэт Мірошкіна трымаецца на яго добрых справах. Неяк за парушэнне правіл пражывання ў інтэрнаце адной з дзяўчат пагражала высяленне. Мірошкін пагутарыў з ёй і зразумеў — здарэнне выпадковае. Адміністрацыя і савет інтэрната задаволілі просьбу выхаватэля. Цяпер тая работніца адна з самых дысцыплінаваных. Яна з'яўляецца экскурсаводам пакоя працоўнай славы прадпрыемства, створанага ў інтэрнаце.

— Аляксей Максімавіч, чым выклікана прысутнасць у інтэрнаце выхаватэля? — пытаюся я пасля знаёмства.

— Вы бачылі нашых дзяўчат. Яны зусім маладыя, толькі-толькі выйшлі за бацькоўскі парог. У іх яшчэ мала жыццёвага вопыту, ведаў, не склаліся да канца характары, звычкі, погляды. Ім цяпер, як ніколі, патрэбны клопат і ўвага. Дапамагчы разабрацца ў жыцці, накіраваць іх фізічную і разумовую энергію ў правільным напрамку закліканы выхаватэль.

Але выхаваннем у інтэрнаце займаюся не толькі я. Партыйная, прафсаюзная, камсамольская арганізацыі камбіната таксама

ўдзельнічаюць у гэтым. Без іх падтрымкі я мала што зрабіў бы. Ды і дзяўчаты — мае добрыя памочніцы.

Мы стаім ля акна. З яго відаць валеі-вольная пляцоўка. На ёй кіпіць спартыўная баталія — праходзіць першыя дні інтэрнатамі.

— Прыемна глядзець на гэтых маладых людзей — звярнуў маю ўвагу на гульню Мірошкін. — Дужыя, спрытныя!

Мы нейкі час назіраем за паядынкам. Каманды прыкладна роўныя па сілах, кожнае ачко даецца ім нялёгка.

Мяч узлятае над сеткай. Удар! — Ма-лай-цы! — даносяцца воклічы бальшчыкаў.

— Цікава адпачывае ў вас моладзь, — заўважаю я.

— Прадпрыемства не шкадуе на гэты сродкаў. У нас часта выступаюць вядомыя артысты, пісьменнікі, героі вайны і працы, праводзяцца экскурсіі, культпаходы, турыстычныя паездкі, дыспуты і, вы самі бачыце, спартыўныя спаборніцтвы.

— Многія дзяўчаты большую частку свайго вольнага часу праводзяць за падручнікамі. Я чуў, у інтэрнаце жыве 55 студэнтаў-завочнікаў, якія ўмовы створаны для іх вучобы?

— Толькі вучыся! — усміхаецца мой сябседнік. — Бібліятэка, кансультацыйны пункт, пакой для заняткаў — усё для іх.

— Аляксей Максімавіч, ваши выхаванкі праз нейкі час стануць гаспадынямі, маці...

— А як жа. Два-тры гады пажывуць у інтэрнаце — і замуж. Але тут яны навучацца і гатаваць, і шывць, і вязаць. У нас пастаянна працуюць адпаведныя курсы.

У дзверы пастукалі. Зайшла дзяўчына.

— Знаёмцеся, адна з маіх лепшых памочніц, Валя Аржановіч, — прадстаўляе яе Мірошкін.

Валя ўдакладняе нешта наконт сённяшняга вечара. Яна член савета інтэрната — выбарнага органа самакіравання.

Я пакідаю кабінет выхаватэля. У калідоры сустракаю групу дзяўчат. Яны спяшаюцца ў актавую залу. Хутка пачнецца канцэрт.

Умовы, якія створаны для рабочых у інтэрнаце Магілёўскага камбіната сінтэтычнага валакна, не выключныя. Так, або прыкладна так, наладжаны быт і адпачынак ва ўсіх інтэрнатах краіны.

НА ЗДЫМКУ: будынак інтэрната студэнтаў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі.

МАЦНЕЕ І ПРАЦВІТАЕ

САВЕЦКА-БАЛГАРСКАЯ ДРУЖБА

ЗНАХОДЖАННЕ ТОДАРА ЖЫЎКАВА ў БЕЛАРУСІ

Цёпла і сардэчна сустрэлі 20 кастрычніка працоўныя Мінска Першага сакратара Цэнтральнага Камітэта Балгарскай камуністычнай партыі, Старшыню Дзяржаўнага савета Народнай Рэспублікі Балгарыі Тодара Жыўкава, які прыбыў у Беларусь. Разам з ім прыбыў член Палітбюро ЦК БКП, старшыня Нацыянальнага савета Айчыннага фронту НРБ Пенча Кубадзінскі.

У мінскім аэрапорце дарогі гасцей сустрэкалі П. Машэраў, А. Аксёнаў, М. Зайцаў, Ц. Кісялёў, М. Лагір, У. Міцкевіч, Я. Нікулкін, М. Полазаў, І. Палякоў, А. Смірноў, Ф. Сурганав, Н. Сняжкова, І. Якушаў, загадчык сектара ЦК КПСС Г. Чарнейка і іншыя афіцыйныя асобы. Піянеры паднеслі гасцям букеты кветак.

У той жа дзень Тодар Жыўкаў і Пенча Кубадзінскі мелі гутарку ў Цэнтральным Камітэце КПБ з кіраўнікамі Кампартыі Беларусі і ўрада рэспублікі. Балгарскія сяброў сардэчна вітаў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі П. Машэраў. Ён падкрэсліў велізарнае значэнне дружбы, усебаковага супрацоўніцтва і збліжэння савецкага і балгарскага народаў, якія з'яўляюцца яркім пацвярджэннем магутнай сілы пралетарскага інтэрнацыяналізму, жыватворнай крыніцай нашых далейшых перамог.

Першы сакратар ЦК Балгарскай камуністычнай партыі, Старшыня Дзяржаўнага савета НРБ Тодар Жыўкаў падзякаваў за цёплы, брацкі прыём, аказаны балгарскім таварышам, павіншаваў камуністаў, усіх працоўных рэспублікі з вялікімі дасягненнямі ў развіцці народнай гаспадаркі, пажадаў новых поспехаў у рэалізацыі гістарычных рашэнняў XXV з'езду КПСС.

У гутарцы, якая прайшла ў брацкай, сардэчнай абстаноўцы, прынялі ўдзел члены і кандыдаты ў члены Бюро ЦК КП Беларусі.

Тодар Жыўкаў і Пенча Кубадзінскі 20 кастрычніка ўсклалі вянок да помніка-абеліска воінам Савецкай Арміі і партызанам Беларусі на плошчы Перамогі ў Мінску. Затым у Палацы культуры Мінскага аўтазавада адбыўся многалюдны мітынг савецка-балгарскай дружбы.

Адкрываючы мітынг, дырэктар завода Герой Сацыялістычнай Працы І. Дзёмін ад імя аўтамабілебудавнікоў горада і сардэчна вітаў балгарскіх сяброў, пажадаў ім новых поспехаў у будаўніцтве развітога сацыялістычнага грамадства.

На мітынгу выступілі навалер ордэна Леніна Е. Шу-

ляк, начальнік канструктарскага бюро завода Г. Камаеў, аператар цэха коўкага чыгуначна-камсамолка Т. Радчанка.

З прамовай на мітынг выступіў цёпла сустрэты прысутнымі кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КП Беларусі П. Машэраў. Ён сказаў, што ў слаўным летапісе савецка-балгарскай дружбы ёсць нямала хвалюючых старонак, якія адлюстроўваюць высокую інтэнсіўнасць і плённасць сувязей Савецкай Беларусі і Народнай Рэспублікі Балгарыі. Развіваючыся ў рамках шматбаковага супрацоўніцтва, гэтыя сувязі практычна ахопліваюць усе важнейшыя сферы жыцця. Нашым балгарскім сябрам, несумненна, добра вядомы аўтамабілі, трактары, матары, шарыкападшыпнікі, дабротна зробленыя працоўнымі калектывамі буйнейшага індустрыяльнага сектара беларускай сталіцы — Заводскага раёна горада-героя Мінска, на тэрыторыі якога праходзіць цяпер гэта хвалючая, радасная сустрэча.

У той жа час мы зведваем пачуццё сардэчнай удзячнасці да працоўных Балгарыі, цяпло залатых майстравых рук якіх захоўвае мноства вырабаў прамысловасці і прадуктаў сельскай гаспадаркі, што атрымлівае наша рэспубліка.

Працяглымі апладысмантамі сустрэлі ўдзельнікі мітынгу выступленне Першага сакратара ЦК Кампартыі Балгарыі, Старшыні Дзяржаўнага савета НРБ Тодара Жыўкава.

Мы шчыра радуемся, сказаў ён, здзяйсненню вашай рэспублікі. Балгарскаму народу добра вядомы дасягненні ўсіх брацкіх савецкіх саюзных рэспублік, у тым ліку і Беларусі, і мы ганарымся імі, бо ведаем, што чым мацнейшы Савецкі Саюз, тым мацнейшая і больш устойлівая пазіцыя сацыялізму ў справе бяспекі на зямлі, тым больш трывала вечная дружба паміж народамі нашых краін.

Усё, што мы ўбачылі і пачулі пры наведанні завода, вельмі карыснае і каштоўнае. І пасля прыезду дадому многае з гэтага мы парэкамендуем прымяніць у нас.

Карыстаючыся выпадкам, хацеў бы выказаць шчырую падзяку за магчымасць наведання сучаснага аўтамабільнага прадпрыемства, якім з'яўляецца Мінскі аўтазавод. Мы горада вітаем вас, слаўны аўтамабілебудавнікі, і ў вашай асобе ўсіх працоўных брацкай Савецкай Беларусі. Ад імя Цэнтральнага Камітэта Балгарскай камуністычнай партыі, усіх каму-

ністаў Балгарыі, ад імя вашых братоў і сёстраў з Народнай Рэспублікі Балгарыі перадаём вам гарачае і сардэчнае прывітанне.

Балгарыя вельмі цесна эканамічна звязана з вашай краінай і рэспублікай. У якасці прыкладу хачу спаслацца на вопыт супрацоўніцтва ў галіне аўтамабілебудавання і трактарабудавання. Шырокія дзелавыя сувязі ажыццяўляюцца ў нас з вамі ў галіне электронікі і ў многіх іншых галінах.

Мітынг выліўся ў яркую дэманстрацыю непарушнай дружбы і брацкага яднання савецкага і балгарскага народаў. 21 кастрычніка балгарскія госці працягнулі знаёмства з нашай рэспублікай.

Раніцай яны агледзелі ў Мінску новыя раёны жыллёвага будаўніцтва, азнаёміліся з генеральным планам забудовы і добраўпарадкавання сталіцы рэспублікі. Затым зрабілі паездку на мемарыяльны комплекс Хатынь, дзе ўсклалі кветкі да Вечнага агню.

Кіраўніку Балгарскай камуністычнай партыі і Народнай Рэспублікі Балгарыі, вернаму другу нашай краіны таварышу Тодару Жыўкаву была ўручана шкатулка са свяшчэннай зямлёй Хатыні. Потым госці з Балгарыі наведвалі Курган Славы.

Разам з высокімі гасцямі ў час наведання імі новых мікрараёнаў Мінска, мемарыяльнага комплексу Хатынь, Кургана Славы былі кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі П. Машэраў, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Ф. Сурганав, Старшыня Савета Міністраў БССР Ц. Кісялёў і іншыя.

21 кастрычніка ў Заслаўі была прадоўжана гутарка паміж Першым сакратаром ЦК Балгарскай камуністычнай партыі, Старшынёй Дзяржаўнага савета Народнай Рэспублікі Балгарыі Тодарам Жыўкавым і членамі Бюро ЦК КП Беларусі, пачата я ў Цэнтральным Камітэце КПБ.

З Мінска Тодар Жыўкаў і Пенча Кубадзінскі адбылі ў Брэсцкую вобласць.

У Брэсце балгарскія госці наведвалі легендарную крэпасць-герой, агледзелі экспазіцыю музея гераічнай абароны Брэсцкай крэпасці. Потым яны зрабілі паездку ў саўгас «Малеч» Бярозаўскага раёна, дзе адбыўся імпрывізаваны мітынг. На мітынгу перад прысутнымі выступіў Першы сакратар ЦК Балгарскай кампартыі, Старшыня Дзяржаўнага савета НРБ Тодар Жыўкаў.

23 кастрычніка высокія балгарскія госці з Брэста адбылі на радзіму.

1 сентября в Москве был задержан при попытке распространения листовок, враждебных Советскому государству, французский гражданин Жан-Кристиан Тира, приехавший в СССР по туристической визе.

Как выяснилось в ходе следствия, Тира действовал по поручению антисоветской организации НТС, тесно связанной с Центральным разведывательным управлением США.

Несмотря на очевидность совершенного Тира преступления, направленного против советского строя, ряд органов буржуазной прессы не преминул воспользоваться фактом ареста Тира для разжигания очередной антисоветской кампании.

Странно, что некоторые журналисты и даже общественные деятели, пытаются изобразить законные действия советских властей как чуть ли не нарушение договоренностей в Хельсинки.

В последнее время Тира по собственной инициативе написал ряд писем и документов, в которых осуждает совершенные им враждебные Советскому Союзу действия.

Ниже излагается один из этих документов.

«Я ОСОЗНАЛ СВОИ ЗАБЛУЖДЕНИЯ»

ПРИЗНАНИЕ ФРАНЦУЗСКОГО ФОТОРЕПОРТЕРА

В ПРЕЗИДИУМ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР

Я имею честь направить вам письмо с размышлениями за сорок три дня моего нахождения под стражей.

Будучи молодым французским фоторепортером, я, начиная с прошлого года, работал в качестве военного фоторепортера, уделяя одновременно внимание и другим аспектам деятельности, которыми должен заниматься журналист.

Однако, вследствие тех зверств, свидетелем которых я был, будучи в Камбодже и Ливане, я, после некоторых размышлений, решил выступить с более конкретными действиями, чем мои фотографии и статьи. Эти размышления мне представляются теперь неправильными.

Сначала я хотел бы кратко сообщить вам о моих теоретических выводах того времени.

В современном мире противостоят друг другу две большие экономические и идеологические силы. Я считал в качестве аксиомы, что эти силы, как одна, так и другая, являются империалистическими. Речь шла, как вы понимаете, о капиталистическом лагере и социалистическом. Не считаясь ни с какими политическими соображениями, я не мог допустить, чтобы идеологическая борьба, проводимая этими двумя лагерями, позволила оправдать убийство пусть даже одного человеческого существа. Я думал, что любая проблема может быть решена демократическим путем либо путем пропаганды! Я видел в Камбодже и в Ливане, что убивающие друг друга люди были вооружены обычно американским или советским оружием в зависимости от того, в каком лагере они находились. Выступая в принципе против любой

формы колониализма, мне легко было осудить поведение янки. Таким образом, моя первоначальная критика распространялась на тот режим, который считает, что политика делается посредством бомб и долларов. Но, и в этом заключалась моя ошибка, я глупо сделал абсолютную параллель с Советским Союзом, не понимая, что эта волевая амальгама является по всем статьям ошибочной.

Помимо этого, и я это теперь осознаю, я был введен в заблуждение западной прессой, занимающейся больше получением прибыли, чем поиском правды. Эта пресса, как вам известно, не прекращает вести неистовую пропаганду против вашей страны. И я тем более оказался восприимчив к их бреду, так как смерть моего отца в 1953 году в Тонкине заранее меня толкнула в их лагерь.

Я уже сказал, что, сделав такой анализ, я хотел перейти к более конкретным действиям, чем публикация моих фотографий. Я приехал в вашу страну 31 августа с листовками, которые мне были ранее присланы по моей просьбе норвежской организацией СМОГ. Эти листовки были подписаны НТС (чего я, между прочим, не знал). Но я хочу тут же уточнить, что, будучи журналистом, который дорожит священными принципами своей профессии, я оставлял все же за собой право на критический разум.

Я совершил этот индивидуальный антисоветский поступок, однако это не помешало мне осознать свое заблуждение и честно в этом признаться.

Я распространял, таким образом, эти листовки первого сентября около станции метро «Пушкинская». Спустя несколько минут двое мужчин доставили меня в ближайшее отделение милиции.

Что меня поразило прежде всего, так это вежливость, учтивость, с которыми проходило мое задер-

на зямлі бацькоў

ДЗІЎНЫ СОН

З чым можна параўнаць уражанне ад спаткання з Бацькаўшчынай? Як бы вам дакладней гэта перадаць? Ну, вось, напрыклад, спіць чалавек. Навокал цёмная ноч. І раптам ён прачынаецца. Бачыць многа святла і сонца. Так здарылася і са мной. Што я ведаў пра Савецкі Саюз, што ведаюць пра яго мільёны сумленных, але адурманеных буржуазнай прапагандай людзей за мяжой? Праўды яны ва ўсіх разе ведаюць мала.

Расію я люблю. І не проста люблю. Чым мог, заўсёды дапамагаў ёй. У час другой сусветнай вайны я працаваў у камітэце дапамогі Радзіме ад Чырвонага Крыжа. Мы збіралі грошы, адзенне, якія прызначаліся бежанцам, сіротам. Мы разумелі, што наша дзейнасць — кропля ў моры, але сябе не шкадавалі.

І вось я тут. Што я думаю пра вас? Усё, што я бачыў, гэта фантастыка. Якое тут каласальнае бу-

Сустрэча Тодара Жыўкава ў мінскім аэрапорце.

СЛАВЯНСКІХ МОЎ

У канцы мая гэтага года ў Варшаве адбылося чарговае пасяджэнне Міжнароднай камісіі па Агульнаславянскаму лінгвістычнаму атласу (АЛА). Гэта адна з творчых арганізацый вучоных-славістаў розных краін пры Міжнародным камітэце славістаў. У складзе навуковай дэлегацыі нашай краіны на пасяджэнне камісіі прыбылі вядомы савецкі лінгвіст член-карэспандэнт АН СССР Р. Аванесаў, які з'яўляецца старшынёй камісіі, беларускі мовавед член гэтай камісіі член-карэспандэнт АН БССР М. Бірыла, група спецыялістаў па дыялекталогіі ўсходнеславянскіх моў.

Пасяджэнне камісіі па АЛА было сёлета звычайным. На працягу двух тыдняў лінгвісты-славяназнаўцы разам са спецыялістамі па дыялектах розных славянскіх моў абмяркоўвалі ўжо складзены першы выпуск Агульнаславянскага лінгвістычнага атласа, а таксама ўступную кнігу да яго. Камісія зацвердзіла іх для падрыхтоўкі ў друк.

Ухвалены камісіяй першы выпуск АЛА — гэта пачатак незвычайнага па аб'ёму і зместу навуковага лінгвістычнага даведніка па дыялектах усіх славянскіх моў. Стварэннем гэтага даведніка павінна завяршыцца сумесная шматгадовая навукова-даследчая праца лінгвістаў-дыялектолагаў сучасных славянскіх народаў. Навуковае супрацоўніцтва паміж даследчыкамі дыялектаў розных славянскіх моў па праграме АЛА, распрацаванай камісіяй, працягваецца вось ужо больш 15 гадоў.

За гэты час былі выкананы два вялікія комплексы падрыхтоўчых работ па АЛА.

Першапачаткова была створана арганізацыйна-метадычная база атласа. Міжнародная камісія па АЛА ўстанавіла яго праблематыку, распрацавала тэмы непасрэдных даследаў дыялектаў славянскіх моў і аб'ём гэтых даследаў, устанавіла частату іх правядзення ў населеных пунктах на ўсёй прасторы славянства, характар навуковай апрацоўкі іх вынікаў. Пасля шматразовых калектывных разглядаў і абмеркаванняў на нарадах камісіі па АЛА ў 1965 годзе ў Маскве быў выданы «Вопросник Общеславянского лингвистического атласа». Ён стаў дапаможнікам пры даследаванні дыялектаў. Складзена таксама карта з сеткай вызначаных для абследавання 849 апорных населеных пунктаў АЛА ў славянскім свеце, падрыхтаваны інструкцыі па зборанню і апрацоўцы дыялектных матэрыялаў, памятки зборальнікам, спецыяльныя шыткі для рэгістрацыі асаблівасцей жывой мовы ў вызначаных населеных пунктах і іншэ.

У наступным на гэтай базе была ажыццёўлена непасрэдная «палявая» праца па АЛА. Дыялектолагі сучасных славянскіх народаў правялі вывучэнне жывой мовы ў кожным з вызначаных населеных пунктаў і рэгістрацыю яе гукаў, граматычных форм, слоў і канструкцый у адпаведнасці з апытальнікам АЛА. На тэрыторыі Беларусі, у прыватнасці, намечаны былі для моўнага абследавання 72 вёскі. Навуковыя супрацоўнікі Інстытута мовазнаўства АН БССР справіліся з гэтай працай у ліку першых, яшчэ ў 1970 годзе. У аб'ёме апытальніка АЛА (і ў парадку яго пытанняў) па мове кожнай абследаванай

вёскі быў складзены падрабязны пералік патрэбных звестак аб гаворцы мясцовых жыхароў. Гэтыя суадносна адзін з адным зборнікі звестак па 849 апорных населеных пунктах сеткі АЛА з'яўляюцца базай фактычнага матэрыялу для атласа.

Стварэнне самога Агульнаславянскага лінгвістычнага атласа пачалося з набліжэннем да заканчэння «палявой» працы на тэрыторыі большасці славянскіх моў. Члены камісіі АЛА, дыялектолагі розных славянскіх краін, якія ўдзельнічалі ў зборанні звестак для атласа, з 1968 года пачалі прыязджаць у Маскву, у Інстытут рускай мовы АН СССР на штогоднія двухтыднёвыя рабочыя нарады. Дарэчы, у 1972 такая прадстаўнічая нарада адначасова з пасяджэннем камісіі па АЛА адбылася ў нас у Мінску, у Інстытуце мовазнаўства АН БССР. На нарадах у творчых пошуках і навуковых дыскусіях пры абмеркаванні прапаноў удзельнікаў, у спробах і эксперыментах былі выпрацаваны важнейшыя прынцыпы складання атласа, акрэслена яго будова. У 1974 годзе быў апублікаваны ўжо невялікі спробны выпуск АЛА, складзены рабочай групай камісіі (зместан ён у перыядычным зборніку артыкулаў «Общеславянский лингвистический атлас» за 1971 г.). А ў пачатку бягучага года на нарадзе рабочай групы атласа быў скамплектаваны і першы выпуск АЛА, які абмяркоўваўся ў Варшаве.

Агульнаславянскі лінгвістычны атлас задуманы і прызначаны для дэталёвага раскрыцця адносін паміж дыялектамі славянскіх моў па многіх моўных з'явах. Для гэтага будуць выкарыстаны сабраныя звесткі аб жывой мове ўсіх апорных населеных пунктаў сеткі АЛА. Падобна да іншых геаграфічных атласаў АЛА таксама будзе з'яўляцца зборам карт, у прыватнасці, карт уласнай тэрыторыі сучаснага славянства. Гэта ўсходняя частка Еўропы, якую ў даўнія дагістарычныя часы занялі славянскія плямёны.

Але зместам карт у АЛА, спецыяльнай нагруквай кожнай з іх будуць не фізічныя асаблівасці славянскай тэрыторыі (рэльеф, вадаёмы і г. д.), не размяшчэнне, скажам, рэсурсаў або вытворчасці, а размяшчэнне асаблівасцей жывой мовы, асаблівасцей дыялектаў, характэрных для славян. Кожная карта ў атласе будзе адлюстроўваць, у прыватнасці, асаблівасці мовы 849 апорных населеных пунктаў па адной і той жа якой-небудзь моўнай з'яве (напрыклад, па гучанню таго ці іншага галоснага або зычнага гука, па граматычнай форме якога-небудзь слова ці групы слоў, па абазначэнню пэўнага прадмета, працэса, якасці і г. д.). Апорныя населеныя пункты адзначаюцца на картах умоўным парадкавым нумарам. Пры складанні карты каля нумара ставіцца ўмоўны картаграфічны знак (або некалькі знакаў), які адлюстроўвае аблічча пэўнай моўнай з'явы ў адпаведным населеным пункце (паводле сабраных звестак) у параўнанні з яе абліччам у астатніх населеных пунктах.

Па апытальніку АЛА выяўляліся і рэгістраваліся ў апорных населеных пунктах асаблівасці больш за 2500 моўных з'яў. І амаль усе вызначаныя з'явы выступаюць у дыялектах

славянскіх моў, як паказваюць сабраныя звесткі па сетцы АЛА, у вельмі разнастайных варыянтах. Так, напрыклад, адзначана ў славян каля 30 адпаведных па значэнню рознадыялектных слоў, якія абазначаюць тое, што мы называем збожжам (хлеб, жыто, жыток, жытэрыца, обілье, зернево, зерно, пашня, добро, стержь, храна, тек, сеянье, сілье, трайда, зайре, берекет і г. д.), каля 50 назваў іржышча, нават каля 10 назваў для жыта, пшаніцы, ячменю, аўсу. Пад вельмі разнастайнымі назвамі выступае ў славян у дыялектах бульба (картофля, картофель, картофь, картоха, карчоха, картофа, картошка, кртоля, кртуля, бульба, бульма, буля, брамбора, брамбор, пантуфка, бандурка, мандэбурка, бандор, крумпель, крумпля, крумпір, комбара, грумбір, груля, груль, бараболя, барабой, земка, земляк, репа, репіца, эртэпля, швабка, берна, кобзоль, ярко, патата, пірка, боб, грушка, кпэпель, кулка, гайдак і інш.). А варыянтаў, скажам, назваў слімака ў славянскіх дыялектах адзначана больш за 100! Карта ўключана ў першы выпуск АЛА. Да таго варыянты зарэгістраваных назваў маюць дзесяткі гукавых абліччаў у славянскіх мовах па вымаўленню. Так, слова **возера** ў дыялектах славянскіх моў паводле матэрыялаў АЛА мае па меншай меры больш за 150 гукавых абліччаў (па спецыфіцы гукаў і націску). Толькі ў межах Беларусі іх адзначана каля 20-ці (вóзера, вóзяра, вóзіра, вóзеро, вóзяро, гóзыро, гóзяра, гóзяро, гóзера, гóзеро, гóзэро, бóзеро, бóзяро, бóзяро, азярб, зярб, азірб, азерб).

У сувязі з гэтым і картаграфаванне будзе праводзіцца па ўсіх даследаваных моўных з'явах. Адсюль відавочна, што атлас у закончаным выглядзе будзе ўключаць больш за 2500 карт на паасобныя моўныя з'явы.

Падрыхтаваны першы выпуск лінгвістычных карт АЛА адкрывае так званую лексічную частку (або адзел) атласа. Гэты выпуск складаецца з 54 лінгвістычных карт, на якіх паказаны адзначаныя ў апорных населеных пунктах назвы некаторых дзікіх звяроў, птушак і іншых жывых істот. Лінгвістычныя карты ў выпуск суправаджаюцца навуковымі каментарыямі. Тлумачыцца змест кожнай карты, сістэма і значэнне ўмоў-

ных знакаў, звяртаецца ўвага на факты, цікавыя для разумення асаблівасцей назваў, тлумачэння іх паходжання, пашырэння... Беларуска дыялектолагі выканалі для гэтага выпуска 8 лінгвістычных карт з каментарыямі.

Наступны лексічны выпуск складуць лінгвістычныя карты па назвах розных паняццяў са сферы жывёлагадоўлі. Усе карты другога выпуску дыялектолагі славянскіх краін, члены рабочай групы АЛА, умовіліся падрыхтаваць да чарговай рабочай нарады ў Маскве ў пачатку 1977 года.

Разам з выпускамі лінгвістычных карт лексічнай часткі АЛА будуць выходзіць у свет таксама і выпускі карт яго фанетычнай часткі. Першы фанетычны выпуск карт падрыхтаван ужо для разгляду на камісіі. Будзе распачата складанне лінгвістычных карт і падрыхтоўка граматычных і семантычных выпускаў АЛА. Адным словам, Агульнаславянскі лінгвістычны атлас у завершаным выглядзе будзе складацца, паводле папярэдняга праспекта, не менш чым з 50 выпускаў лінгвістычных карт, падобных па аб'ёму да падрыхтаванага першага лексічнага выпуска. Атлас будзе ўключаць таксама некалькі тамсё сабраных матэрыялаў, даведаных звестак і рознай іншай навуковай інфармацыі, неабходнай для тых, хто будзе карыстацца гэтым даведнікам.

Ва ўсіх славянскіх народаў ствараюцца зараз лінгвістычныя атласы ўласных моў. Створан і ў нас «Дыялекталогічны атлас беларускай мовы» (1963), а зараз ідзе праца над Лексічным атласам. Такія атласы — гэта як бы аб'ёмныя панарамы кожнай славянскай дыялектнай мовы. Яны даюць магчымасць выразна ўбачыць тую ці іншую жывую славянскую народную мову на прасторы яе пашырэння як адзінства характэрных для яе з'яў ва ўсёй разнастайнасці мясцовых варыянтаў кожнай з іх, дакладна выявіць іх тэрытарыяльнае ўзаемаразмяшчэнне, падабенства і адрозненні — інакш кажучы, традыцыйны моўны ландшафт той ці іншай нацыянальнай часткі славянскай моўнай тэрыторыі.

Панарамай усіх славянскіх народных моў з'явіцца Агульнаславянскі лінгвістычны атлас. Але ён ствараецца, зразумела, не для таго, каб пабачыць незвычайна вялікую разнастай-

насць сучаснага дыялектнага аблічча моўных з'яў у існуючых славянскіх мовах, падзівіцца стракатымі малюнкамі размяшчэння іх суадноснах варыянтаў...

...Легендамі ехутан той далёкі і таямнічы час, калі адзіны і вялікі народ славяне «разышліся па зямлі», як зазначыў потым праз некалькі вякоў наш першы ўсходнеславянскі летапісец Нестар. Рассяліліся на вялікай прасторы ад Балтыкі да Сяродземнамор'я, ад Альпаў да Волгі.

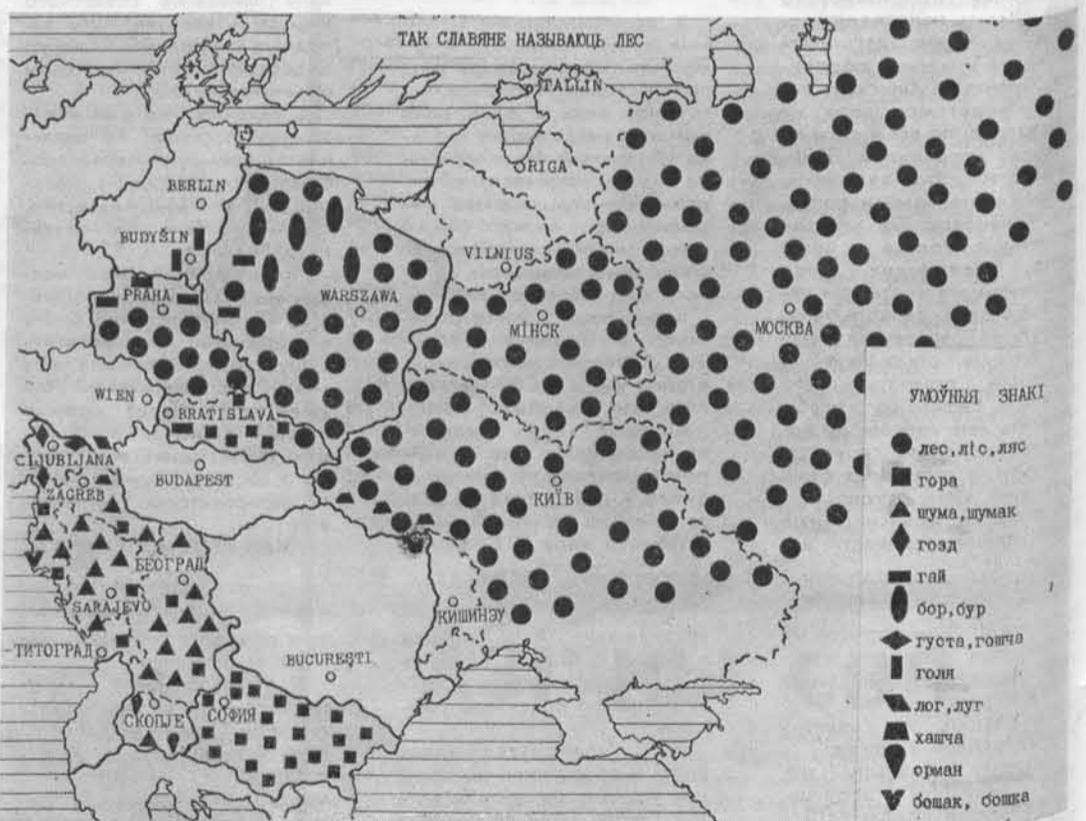
«...І прозвашася имены своими, где седше на котором месте...»

Каля дзвюх тысяч год мінулі з часоў гэтага Вялікага рассялення славян.

Своеасаблівай была ў кожнага асобнага славянскага племя гістарычная дарога. Свае былі ў кожнага з іх сябры, саюзнікі, суседзі, ворагі. Некаторыя старажытныя славянскія плямёны зышлі ў небыццё, некаторыя зліліся з сусрэтнымі неславянскімі плямёнамі і народамі. Але асноўная маса племянных груп славян у розных канцах славянскага свету захавала ў той ці іншай меры сваю самабытнасць і паступова аб'ядналася ў першыя старажытныя славянскія народы. А на іх аснове ўтварыліся пасля новыя славянскія народнасці і нацыі. Гэта рускія, украінцы і беларусы на ўсходзе, палякі, чэхі, славакі, сербы-лужычане, кашубы на захадзе і балгары, сербы, харваты, славенцы, македонцы, баснякі на поўдні.

Своеасаблівым было, вядома, у розных груп славянскіх плямён і народаў і моўнае развіццё. Сучасны славянскі дыялектны ландшафт ва ўсіх яго дэталях — гэта як бы «моўны адкладанні» двухтысячагадовай гісторыі рэгіянальнага моўнага развіцця славянскіх плямён і народаў пасля іх рассялення. Агульнаславянскі лінгвістычны атлас, які раскрыве гэты ландшафт, яго разнастайныя састаўныя часткі і іх тэрытарыяльнае размяшчэнне, канкрэтныя фанетычныя, граматычныя і лексічныя «дэталі» моўных пластоў у розных кутках славянскага свету, дасць магчымасць спрактыкаваным і дасціпным вучоным — лінгвістам, гісторыкам, этнографам — раскрыць многія таямніцы славян. І гэта, бадай, асноўнае навуковае прызначэнне атласа.

Алесь КРЫВІЦКІ.

Карта, складзеная аўтарам, паказвае, як славяне называюць лес.

ХРОНІКА КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ

У **ВЫСТАВАЧНАЙ** зале тбіліскага выдавецтва «Мерані» адкрыта экспазіцыя беларускай кнігі. На стэндах — прадукцыя васьмі выдавецтваў братняй рэспублікі. Шырока прадстаўлена беларуская мастацкая літаратура. Яна знаё-

міць наведвальнікаў з творчасцю Янкі Купалы і Якуба Коласа, творамі сучасных аўтараў. Вялікае месца займаюць у экспазіцыі перакладзеныя на беларускую мову выданні класічнай і сучаснай літаратуры народаў СССР і зарубезных краін.

У **ПУХАВІЦКІМ** раённым ДOME культуры адбылася сустрэча з Дзяржаўным народным аркестрам БССР, прысвечаная VII з'езду кампазітараў Беларусі. Сустрэча гэта для пухавічан была асабліва радаснай, хваляючай, бо аркестр носіць імя іх земляка — народнага

артыста СССР Іосіфа Жывоўча. У прывітальным слове, звернутым да гасцей, было выказана пажаданне, каб калектыв аркестра штогод выступаў на радзіме беларускага кампазітара з традыцыйным памятным канцэртам.

ПРЭМ'ЕРЫ, ПРЭМ'ЕРЫ...

Пасля летняга перапынку мінчане зноў сустракаюцца са сваімі тэатрамі, якія вярнуліся з гастролі. У Беларускай рэспубліканскай тэатры юнага глядача сезон адкрыўся спектаклем «Малая гвардыя» А. Алексіна па раманах А. Фадзеева. Пачалі працаваць Дзяржаўны тэатр музыкальнай камедыі БССР, Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР. На пытанне, чым вашы творчыя калектывы парадуюць глядачоў у новым сезоне, адказваюць галоўныя рэжысёры гэтых тэатраў:

Рыгор БАРАВІК — галоўны рэжысёр Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача:

— Нядаўна пры тэатры было створана аб'яднанне маладых драматургаў. У яго ўвайшлі Лявон Левановіч, Уладзімір Іскрык, Алена Кобец — Філімонава і іншыя. П'еса А. Кобец-Філімонавай пад умоўнай назвай «Блакiтны экспрэс», якая расказвае аб маладзёжных будаўнічых атрадах, ужо прынята да пастаноўкі.

Спектаклі па апавесці М. Лынькова «Міколка-паравоз» і па п'есе «Юнацтва бацькоў» Б. Гарбатава мы прысвечым знамянальнай даце — 60-годдзю Савецкай улады.

Збіраемся паставіць «Дванаццатую ноч» В. Шэкспіра і «Чайку» А. Чэхава. Як відаць па рэпертуары, наш тэатр арыентаваны не толькі на дзіцячага глядача, але і на юнацтва, моладзь. Юнакам і дзівачатам адрасавана наша новая работа — спектакль «Драма з-за лірыкі»

Г. Палонскага, які расказвае аб выхаванні і вучнях, аб школе і бацьках. Зноў на нашай сцэне будзе іскі спектакль па казках Петруся Макаля «На ўсіх адна бяда», які атрымаў у гэтым годзе прэмію Міністэрства культуры БССР.

Барыс ЛУЦЭНКА — галоўны рэжысёр Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР:

— Цяпер тэатр рыхтуецца да прэм'еры спектакля па п'есе «Апошнія» М. Горкага. Я стаўлю яго разам з В. Маланкіным — маім педагогам па рэжысуры. Гэта работа для тэатра — вялікі экзамен на творчую сталасць. Галоўную праблему спектакля можна сфармуляваць так: адносіны старэйшага і маладшага пакаленняў, бацькоў і дзяцей. Прыступаем да работ над п'есай амерыканскага драматурга Т. Уільямса «Салодкагалосая птушка юнацтва». П'еса гэта — аб імкненні чалавека да цудоўнага. Такая тэма не можа нас не хваляваць. Юнацтва — кволае стварэнне, птушка, якую чалавек павінен аберагаць.

Разам з пісьменнікам Алегам Адамовічам спрабуем знайсці сцэнічны варыянт яго «Хатынскай апавесці» і дакументальнай кнігі «Я з вогненнай вёскі», створанай А. Адамовічам разам з Я. Брыльм і У. Калеснікам. Гэты спектакль прымяркуем да 60-годдзя Савецкай улады. Тэатр рыхтуецца да гадзіннага рэвалюцыйнага, шукае адпаведны рэпертуар

Тэатральны сезон адкрылі «Макбетам» В. Шэкспіра.

З узнагарод гэтага года асабліва прыемныя Дыплом першай ступені і прыз ЦК ЛКСМБ па выніках рэспубліканскага агляду работы тэатраў з творчай моладдзю.

Васіль ПАПОЎ — галоўны рэжысёр Дзяржаўнага тэатра музыкальнай камедыі:

— Тэатр гастралюваў у Віцебску, Ноўгарадзе, Архангельску, дзе з поспехам прайшоў наш рэвію-канцэрт, складзены з лепшых узораў савецкай і сусветнай аперэты. Гэты канцэрт убачылі мінчане 9 і 10 кастрычніка. Сезон адкрылі аперэтай Ю. Семянякі «Паўлінка». У рэпертуары тэатра па-ранейшаму вялікае месца займае класіка: «Цыганскае каханне» Ф. Лёгара, «Сільва» і «Марыца» І. Кальмана, «Пацалунак Чаніты» Ю. Мілюціна, «Вяселле ў Малінаўцы» Б. Аляксандрава... Прадоўжаць гледачы знаёмства і з нашымі нядаўнімі пастаноўкамі — спектаклямі «Бабскі бунт» Я. Пічкіна і «Тыдзень вечнага кахання» Ю. Семянякі. У апошні час у нас наладзіўся цесны кантакт з беларускімі кампазітарамі Ю. Семянякам і Г. Вагнерам. Прынялі да пастаноўкі «Пінскую шляхту» Г. Вагнера.

У партфелі тэатра — «Несцерка» Р. Суруса па п'есе В. Вольскага. З класікі збіраемся ставіць «Маю цудоўную ледзі» Ф. Лоу. Узятліся за работу над пастаноўкай па п'есе А. Драбінкай «Охцінскі мост», музыку да якой напісаў В. Лебедзеў.

Для дзіцячых сёлета паставім спектаклі «Беласнежка і сем гномаў» на музыку Э. Калмановіча і балет К. Хачатуряна «Чыпаліна».

Мазыр — невялікі горад Беларускага Палесся. Тут няма свайго прафесійнага тэатра. Але ў горадзе часта бываюць на гастролі тэатры і мастацкія калектывы.

Нядаўна ў гарадскім Доме культуры выступалі госці з Краснадара — вакальна-інструментальны ансамбль «Вярба» пад кіраўніцтвам Карла Хваталы.

НА ЗДЫМКАХ: вакальна-інструментальны ансамбль «Вярба»; спявае Васіль ІСАЕЎ.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

САМЫ ЛЕПШЫ, ДАРАГІ ПАЭТ...

Сяргей ЯСЕНІН

У ЧОРНЫЯ дні нямецкай акупацыі, калі над роднымі беларускімі вёскамі лунала смерць, выпадкова трапілі мне ў рукі вершы Ясеніна. Чытаў я іх і паўтараў, як нейкія свяшчэнныя гімны, бачыў у іх штосьці такое светлае і чыстае, што ў той час, здавалася, цалкам знікла з жыцця. Паэт заварожваў, гіпнатызаваў, ап'яняў — не ведаю, якія яшчэ ўжываць словы — так моцна, што перад вачамі паўтараў ужо зусім іншы наваколны свет. Прыбралася ў новыя яркія фарбы прырода, адухоўлена і таемніча-прыгожая стала Жанчына, а Радзіма набыла аблічча любімай і добрай маці, у якую страляюць фашысты. І калі за Віліяй, за цёмным борам у асенняе неба шугала полымя — гітлераўцы палілі вёску, то трывога і страх выклікалі ў свядомасці новае рэха:

Лістыя падаюць, лістыя падаюць,
Стонет ветер, протыжен и глух,
Кто же сердце порадует,
Кто его успокоит, мой друг!..
Вершы австрали пачуццё трагізму вайны:

Понакаркали черные вороны,
Грозным бедам широкий простор...
І пакідалі надзею на збаўленне ад страшэннай бяды, бо паэт гаварыў мне асабіста:

О, верю, верю, счастье есть,
Еще и солнце не погасло.
Заря молитвенником красным
Пророчит благостную весть.

Так і да сённяшняга дня. Паззія Ясеніна стала часцінкай маёй чалавечай натуры. Паэт (баюся, каб гэта не гучала банальна) заўсёды са мной. Не кнігі яго — кнігі дома, а вершы, што сталі састаўным складаемым свядомасці. Паспрабую растлумачыць гэта на наступным прыкладзе.

Еду поездам, читаю газету. Потом адкладваю газету, пазіраю ў акно. А там — пералескі, поле, бярэзнік, хаты. Ні газеты ў руках, ні мэта паездкі, ні людзі ў вагоне, што я назваў бы абагульняючым словам «будзённае», увогуле не павінны мне нагадваць чыю-небудзь паззію. Аднак усе элементы ўбачанага краявіду раптам аб'ядноўваюцца адзіным пазітычным вобразам:

Я снова здесь, в семье родной,
Мой край, задумчивый и нежный!
Кудрявый сумрак за горой
Рукою машет белоснежной.

З гэтага моманту ўсё будзённае больш не існуе. Вочы хціва ўпіваюцца ў роднае поле, у белізну бярэз, хочацца пазбаўціцца жалезнага лязгату колаў і быць

там, сярод бярэз, сярод раллі — «стать кустом у воды».

Такі Ясенін. І калі б у мяне сёння спыталі: «Хто цябе, чалавеча, вучыў любіць Радзіму так, што ты гатоў прыняць за яе смерць?» — то я адказаў бы: «Сяргей Ясенін».

Ну дык ці не радасна пачуць, што італьянскае выдавецтва «Эйнаўдзі» толькі што выпусціла паэму Ясеніна «Ганна Снегіна»? Ці не прыемна, што зараз на маім сталым ляжыць Ясенін па-польску ў выдатным перакладзе Тадэвуша Новака? Многія нашы чытачы ведаюць польскую мову, і таму нельга стрымацца, каб не паўтарыць па-польску вышэй прыведзенае рускае чатырохрадкоўе:

Znów u rodzinnych jestem strzech,
Mój kraju zamyślony rzewnie!
Za górą kędzierzawy zmierzch
Podnosi dlonie białośnieżne.

Але што на чужых мовах! Ясенін выдадзена па-беларуску! Выдавецтва «Мастацкая літаратура» сёлета выпусціла зборнік яго вершаў.

Перш за ўсё нізкі паклон за гэта перакладчыкам Аркадзю Куляшову і Рыгору Барадзіну, якія выдатна зрабілі добрую справу, і шчыра падымаюць выдвецтва. А па-другое — адна істотная заўвага.

У нас часам гавораць: а ці варта перакладаць Пушкіна, Лермантава, Грыбаева, Ясеніна на беларускую мову? Руская мова нам гэтак жа родная, і разумеем мы яе можа так, як ніхто ў Еўропе. Да таго ж паззія на мове арыгінала гучыць лепш, чым у перакладзе. Пэўна, на мове арыгінала лепш. Аднак цудоўная паззія захоўвае сваё характасто на любой мове. Успомніце хоць бы «Песню аб Гаявце» Лангфела — гэта ж з англійскай. А якая прыгажосць! Вось і цікава, і хочацца ведаць, як будзе гучаць Ясенін па-беларуску. Хочацца адчуць асалоду ад яго вершаў яшчэ раз, прачытаўшы іх на сваёй роднай мове. Бо ён жа, гэты ласкавы і добры паэт, не толькі рускі, а і наш, беларускі. Хто з беларусаў не ведае і не любіць яго!

Пераклад Сяргея Ясеніна на нашу мову і выхад яго паззіі ў мінскім выдавецтве можна лічыць значнай падзеяй у літаратурным жыцці рэспублікі.

А цяпер запрашаем чытачоў пазнаёміцца з перакладамі.

Уладзімір БЯГУН.

Не блукаць, не мяць кустоў барвяных,
Не шукаць у лебядзе сляды.
З вяслам валасоў тваіх аўсяных
Адасніў цябе я назаўжды.

Сокам ягад пунсавела цела,
Ласкай ты, прыгожая, была
На захад падобна ўружавелы
І, як снег, з праменнага святла.

Зерне воч тваіх асыпалася ў жалю,
Тонкае імя растала, быццам гук,
Ды застаўся ў звабных складках
шалю

Водар мёду ад нявінных рук.

Як зара на даху часам ціхім,
Быццам котка мае лапкай рот,
Гоман пра цябе я чую слыхам
Вадзяных напеўных з ветрам сот.

Хай парой мне шпэчка сіні вечар,
Што была ты мара і напеў,
Хто ўсё ж выдумаў твой гнуткі
стан і плечы, —
Вусны светлай таямніцай разгавеў.

Не блукаць, не мяць кустоў барвяных,
Лебядзе не давяраць сляды.
З вяслам валасоў тваіх аўсяных
Адасніў цябе я назаўжды.
1915—1916.

Адыходзім, нібы ў падарожжа,
Мы ў той край, дзе вечны супакой.
Хутка і мая чарга, быць можа,
Тленныя пажыткі браць з сабой.

Любыя бярэзы па-над кручай!
Ты, зямля! Прастор мой дарагі!
Перад гэтай доляй немінучай
Не магу я не адчуць тугі.

Вельмі ўжо любіў я ўсё на свеце,
Што ў палон душу маю ўзяло.
Мір асінам, што, прасцёршы вецце,
Заглядзеліся ў рачное шкло.

Шмат я думаў у цішы маркотнай,
Шмат я песень пра сябе зляжыў
І на гэтай на зямлі гаротнай
Тым шчаслівы, што кахаў і жыў.

Тым шчаслівы, што на цёплых межах
Кветкі рваў, валяўся на траве

І звяр'ё, як пабрацімаў меншых,
Колькі жыў, не біў па галаве.

Знаю я, што шыяй лебядзінай
Не звініць там колас ні адзін.
Вось таму і вее дамавінай
На мяне тугой ад дамавін.

Знаю я, што ў тым краі не будзе
Ніў, заліўных золатам палі.
Вось таму мне любы свет і людзі,
Што жывуць са мною на зямлі.
1924.

Я не быў ніколі на Басфоры,
Не пытай, як дно ўздыхае днём.
Я ў тваіх вачах убачыў мора —
Сінім захлынаецца агнём.

У Багдад не йшоў я з караванам,
Не вазіў ні шоўк туды, ні хну.
Да мяне схіліся гнуткім станам,
На каленях дай я адпачну.

А ці зноўку, колькі ні прасі я,
Клопату няма табе, мой свет,
Што я ў імі сіверным — Расія —
Самы лепшы, дарагі паэт.

У мяне ў душы пяе тальянка,
Бачу месяц — чую мілы брэх.
Хіба ты не хочаш, персіянка,
Бачыць сіні край ласкавых стрэх!

Я сюды прыехаў не з дакукі —
Клікаў край пялёсткавай імглы.
Лебядзіныя сустрэлі рукі,
Абвівалі, быццам два крылы.

Лёс ні хвілі мне не даў спакою,
І хоць дзён мінулых не кляню,
Раскажы мне што-небудзь такое
Пра тваю — ў вясёлках — старану.

Заглушы ў душы тугу тальянкі,
Чараў свежых выдыхні павеў.
Каб пра воч паўночныя маланкі
Ні ўздыхаць, ні думаць не хацеў.

Хоць не быў ніколі на Басфоры,
Я схлышу, як дно світае днём.
Вочы нездарма твае, як мора,
Сінім захлынаюцца агнём.
1924.

«НАРОДНЫЯ МАСТАЦКІЯ ПРОМЫСЛЫ

—76»

— Скажыце, калі ласка, колькі ўмельцаў прадставілі свае работы на гэту выстаўку! — спытаў у галоўнага мастака Упраўлення мастацкай прамысловасці Паўла Гапака карэспандэнт адной з рэспубліканскіх газет.

— А ці не здаецца вам, — пытаннем на пытанне адказаў Павел Юр'евіч, — што вось гэтых чараўнікоў, — ён паказаў у бок Кацярыны Арцёменка, Ніны Паўлавай, Галіны Саланчук, якія перад шматлікімі наведваль-

нікамі і спецыялістамі дэманструюць сваё мастацтва, — некалькі называць умельцамі! Яны не проста ўмелыя работніцы. Гэта сапраўдныя майстры. Іх творы здзіўляюць і радуць фантазіяй, дасканаласцю, гармоніяй, традыцыйнасцю.

На выстаўцы, якая экспануецца зараз у павільёне ВДНГ БССР, больш тысячы ўзораў вырабаў, што выпускаюцца народнымі майстрамі 25 фабрык мастацкіх вырабаў нашай рэспублікі. Гэ-

тыя прыгожыя рэчы — нацыянальнае адзенне, разьба па дрэве, вырабы з саломкі, кераміка, ткацтва — не адзінак. Адно з іх ужо зацверджаны мастацкім саветам і хутка будуць асвоенны фабрыкамі, другія выпускаюцца даўно. Іх можна ўбачыць на прылаўках магазінаў, у кватэрах мінчан і тых, хто пабываў у гасцях у нашай рэспубліцы. Беларускія сувеніры адпраўляюцца ў сацыялістычныя краіны, іх купляюць Англія,

Бельгія, Данія, Францыя, Злучаныя Штаты Амерыкі і Японія.

Прадставілі свае работы на выстаўцы і мастакі эксперыментальных лабараторый, якія ствараюць свае вырабы, азнаёміўшыся і вывучыўшы работы самабытных народных майстроў.

НА ЗДЫМКАХ: у зале выстаўкі; майстры Кацярына АРЦЁМЕНКА і Галіна САЛАНЧУК; экспанаты выстаўкі.

БАБРЫ ПАСЯЛІЛІСЯ Ў ВЁСЦЫ

Сям'я баброў пасялілася на сажалцы ў цэнтры вёскі Нагор'е Драгічынскага раёна. Іх з'яўленне выклікала цікавасць і дзяцей і дарослых. Але звычайна, не звяртаючы ўвагі на людзей, падгрызаюць вольху, узводзяць хатку.

У абласным упраўленні лясной гаспадаркі паведамілі, што на Брэстчыне праведзены ўлік баброў. Устаноўлена, што цяпер у лясках, на рэках і азёрах жыве да пяцісот гэтых звяроў. Намецілася тэндэнцыя да іх рассялення. Бабры з'явіліся нават там, дзе іх не было многія дзесяці гадоў. Некалькі сем'яў пасялілася, напрыклад, у Баранавіцкім раёне. Асабліва шмат бабровых хатак у Пінскім, Лунінецкім, Ганцавіцкім, Івацэвіцкім раёнах. Ствараюцца спрыяльныя ўмовы для жыцця баброў. У заказніках поўнасю забаронена палляванне. Спецыялісты-палюўніцтва знаўцы перасялілі дзесяці сем'яў у глухія месцы з ціхімі ручаямі і рэчкамі.

ГНЯЗДОЎІ РЭДКІХ ПТУШАК

Гняздоўі рэдкіх птушак, якія занясліца ў «Чырвоную кнігу», выяўлены ў выніку абласнога конкурсу «Сокал-76». Ён праводзіўся па ініцыятыве Віцебскага абласнога савета Беларускага таварыства аховы прыроды.

На тэрыторыі Суражскага, Гарадоцкага лясгасаў і Бярозаўскага дзяржаўнага запаведніка знойдзены гняздоўі арляберкута, які лічыўся зніклым. У Расонскім і Верхнядзвінскім лясгасах выяўлены арляберкута, у Лепельскім лясгасе і Бярэзінскім запаведніку — скопы. Знойдзены таксама 10 месц пасялення чорнага бусла. Гэтыя і іншыя гняздоўі аб'яўлены помнікамі жывой прыроды. Вакол кожнага ў радыусе паўкіламетра выдзелена ахоўная зона, дзе забаронены ўсе лесагаспадарчыя работы.

Лаўрэатамі конкурсу сталі сем аматараў прыроды, якія найбольш вызначыліся.

Вырашана ў будучым годзе працягнуць конкурс па выяўленню на тэрыторыі Віцебшчыны рэдкіх птушак.

НА ЭКРАНЕ—«ФИТИЛЬ»

Усесаюзны штотыднёвы сатырычны кінажурнал «Фитиль» існуе амаль 15 гадоў. Эпіграфам да ўсіх яго выпускаў могуць быць словы: «Насмешкі баіцца нават той, хто нічога не баіцца».

Дарэчы, можна заўважыць, што аналога ў сусветным кіно «Фитиль» не мае. 170 яго выпускаў заваявалі велізарную папулярнасць. Існуе нават спецыяльны кінатэатр, дзе можна паглядзець любы выпуск гэтага кінажурнала. Білет, як правіла, дастаць на сеанс не проста.

У чым прычына такога поспеху? У прыродзе чалавека — бачыць зло выкрытым. «Удары» «Фитиля», як правіла, накіраваны супраць бюракратызму, кар'ерызму, безгаспадарчасці, крывадушнасці, ілжывасці. Адным словам, супраць зла, якое перашкаджае людзям нармальна жыць і працаваць.

Каго ж крытыкуе «Фитиль»? Кароткія, часам смешныя, часам злыя кінасюжэты абрушваліся на недахопы і загані, не глядзячы на асобы, чыны, рангі.

«Фитиль» расказвае пра дырэктара буйнога прадпрыемства, які забыўся слова «дзякуй»; пра памылкі праектнай арганізацыі (адрас быў дакладна названы), якая нанесла дзяржаве мільёныя страты; пра ханжства, якое заахочвае п'янства.

Як правіла, «Фитиль» складаюць кароткія — па тры мініуты кожны — фільмы: ігры, дакументальныя, мультиплікацыйныя. Ігры фільм — кароткая дасціпная мініюра, якая, не называючы імён, высмейвае той або іншы адмоўны факт. На ролі звычайна запрашаюцца лепшыя камедыяныя акцёры. Але галоўны раздзел «Фитиля» — дакументальныя сюжэты. Іх аснова заўсёды рэальная, і «героі» названы сваімі імёнамі. Сярод іх можна сустрэць і рабочага, і міністра, цэлыя прадпрыемствы і арганізацыі. Пры ўсёй разнастайнасці «герояў» іх родніць адно: учынкі, дзеянні, якія супярэчаць прынятым у грамадстве нормам. Самае страшнае для іх — публічнасць.

Адкуль жа ведаюцца рэдакцыя «Фитиля» пра аб'екты крытыкі? Сюжэты для дакументальных стужак часцей за ўсё падказваюць гледачы (у адрас «Фитиля» за год прыходзіць больш як дзесяць тысяч пісем),

грамадскія і дзяржаўныя арганізацыі. Дарэчы, сярод супрацоўнікаў часопіса і грамадскія інспектары Камітэта народнага кантролю СССР. Многія сюжэты бяруцца са старонак газет і часопісаў, дзе, па падліках сацыялагаў, кожная пятая публікацыя — крытыка на ўнутраныя тэмы.

Узяўшы той ці іншы факт, які выклікае абурэнне, гнеў, заклапочанасць грамадскасці або адміністрацыйных органаў, рэдакцыя іншы раз вядзе сапраўднае расследаванне: пасылае запыты ў адпаведныя арганізацыі, збірае доказы парушэнняў. Самі здымкі фільма таксама даволі незвычайныя. Зразумела, што «героі» «Фитиля» не жадаюць праславіцца. Часта здымкі вядуцца схаванай камерай, і апэратары трацяць шмат часу, каб адзняць нават самы кароткі эпізод.

Выхад кінасюжэта на экран яшчэ не азначае заканчэння работы. «Фитиль» лічыць сваю місію выкананай толькі ў тым выпадку, калі па выкрытаму ім факту прыняты грамадскія або дзяржаўныя меры.

Мультиплікацыйныя фільмы ставяць перад сабой тую ж мэту — барацьбу з парушэннямі маральнасці. Да маляванага фільма «Фитиль» звяртаецца часцей за ўсё тады, калі неабходна выявіць які-небудзь недахоп у форме абагульненай, таму што для гэтага зраковы вобраз у жыцці падобраць цяжка.

Трэба сказаць, што «Фитиль» далёка не адзіны сатырычны орган у краіне. Але, несумненна, ён самы масавы ў параўнанні з многімі сатырычнымі друкаванымі выданнямі. Нават у параўнанні з «Крокодилом» і яго «сабратамі», якія выдаюцца на розных мовах народаў СССР.

Але ці не занадта шмат крытыкі? Не, не шмат. Бо канцэнтраваны ўвагі на яшчэ не вырашаных праблемах — лепшы спосаб падвядзення выніку. Выхад на экраны краіны чарговага нумара сатырычнага кінажурнала палюхае бюракратыю, чынуш, прагульшчыкаў, хабарнікаў часам больш, чым іншы вялікі крытычны артыкул. Бо для іх гэта інфармацыя гучыць як строгае папярэджанне: асцярожна, на экране «Фитиль»!

Н. КАНДАКОВА.

ПАСЛАНЦЫ ДРУЖБЫ

У мінскім Палацы мастацтва ў кастрычніку адбылася Міжнародная філатэлістычная выстаўка «СССР — ЧССР», арганізаваная Усесаюзным таварыствам філатэлістаў і яго беларускім аддзяленнем. Такія выстаўкі ў апошні час па чарзе праходзяць у кожнай з краін. На суд міжнароднага журы было прадстаўлена 40 калекцый з розных гарадоў Савецкага Саюза і Чэхаславакіі. Беларускія філатэлісты паказалі чатыры калекцыі.

Тэматыка экспазіцыі была шырокай і разнастайнай. Жыхары і госці Мінска, якія наведалі Палац мастацтва ў гэтыя дні, азнаёміліся з філатэлістычнымі распрацоўкамі, прысвечанымі У. І. Леніну, дружбе народаў СССР і ЧССР, гісторыі пошты, даследаванню космасу, спорту, ахове прыроды.

На адкрыцці выстаўкі прысутнічала дэлегацыя Саюза чэхаславацкіх філатэлістаў. Кампетэнтнае журы падвяло вынікі філатэлістычнага вернісажу. Многія калекцыі саваецкіх і чэхаславацкіх аўтараў узнагароджаны медалямі і памятнымі падарункамі. Так,

наш госць Ф. Даніель атрымаў прыз Мінскага падвышніковага завода — калектывнага члена таварыства «СССР — Чэхаславакія», распрацоўка І. Гофмана адзначана прызам Міністэрства сувязі БССР.

Прыз Упраўлення распаўсюджвання друку Міністэрства сувязі БССР і пазалочаны медаль атрымаў калектыв Іржы Брэйга «Маркі СССР».

Адна з беларускіх калекцый расказвала аб гісторыі пошты на тэрыторыі нашай рэспублікі. Тут былі прадстаўлены цікавыя паштовыя дакументы, пачынаючы з 1830 года. Аўтару гэтай работы мінчаніну Л. Коласаву прысуджаны пазалочаны медаль выстаўкі і прыз Чэхаславацкага саюза філатэлістаў.

Л. ЛЕАНІДАУ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 1554.